

Per Sant Joan, bacores

Gairebé desesperadament, els ulls cerquen qualsevol cosa que els descansi enmig de la desolació. I aleshores, en un d'aquells miracles del tot materials que depara tan sovint el paisatge, potser troben que si les muntanyes pelades de prop són blanques, de lluny, blavegen.

Des de la perspectiva que dona la via devers Alacant, és difícil descobrir-li cap goig, a aquesta ciutat. Hi ha un abocador, als marges dels rails. I terra erma més enllà. Núvols baixos, avui. Algun esquelet d'arbre. Solars amb plàstics i vidres. I blocs de pisos, estil *desarrollo* pur i dur i dur i dur. Al fons, a més, s'estén un eixam de grues que mouen les seves potes d'insectes implacables, incansables, indiferents al gemec de la terra exhaurida.

L'arribada a Alacant és trista, definitivament.

I, potser, també ho serà la primera passejada que facis pels seus carrers. Potser. Però Alacant és molt més del que hi trobaràs en un primer o segon cop d'ull. Entossudeix-t'hi d'entrada, aferrissa-t'hi: que no se t'emporti l'onada de ciment i desgavell on han volgut ofegar el batec d'una ciutat que va ser bella i encara ho és –sí: encara. Si t'aferres al convenciment, quan passi la tamborinada potser trobaràs, entre les pedres, pels carrers i els cafès i les converses, tresors insospitats.

Alacant és una terra estranya. Dura. Bèstia, fins i tot. Caminar-la és encarar-se amb el resultat d'una deriva d'anys: deixada de la mà dels déus, esquarterada, axavacanada sense pietat, ens mostra les ferides obertes i clama i reclama el dret a ser. Fet i fet, amb els números a la mà, aquesta ciutat extrema hauria d'haver mort mil vegades i ser, avui, qualsevol cosa: un parc turístic, un centre temàtic, terra cremada. Però resulta que no. Resulta que, malgrat la ceguesa dels uns i la desídia dels altres –fins i tot la mala idea–, continua bategant, reclamant una atenció que no sempre obté.

D'entrada, la cosa pinta estranya. Només baixar del tren ja es fa present l'anomalia: "*Alicante*", diu que li volen dir. No és l'únic Mister Hyde toponímic que pateix el país: per aquests verals s'hi ha perpetrat una sistematitzada i conscient operació de transvestisme onomàstic. I és curiós: mentre n'hi ha que van xerriquejant amb aire de cosmopotites que el nom no fa la cosa i que si naps i cols –una repetitiva xerrameca sempre destinada a mirar de fer avergonyir el qui es queixa del canvi i que *ipso flautico* és etiquetat d'antic, essencialista, borinós que es distreu amb bagatel·les simbòliques i etcètera–, d'altres –o els mateixos, tant li fot– es dediquen a una obsessiva tasca de substitució nominal.

No havíem quedat que el nom no fa la cosa, però? Aleshores per què, aquesta mania persecutòria amb l'*Elche* i el *Carcagente* –prova de pronunciar-ho a la castellana i digues que no et sembla una escopinada–, el *Murviedro* –simplement, prova-ho de pronunciar–, i *Jijona*, *Crevillente*, *Jávea* o *Jalón* –arriben a un punt que ja no saps de quin

lloc parlen...!-?

Qui pregunta ja respon, que deia aquell.

En el cas d'Alacant, a més, amb la permuta arriba l'agreujant del diccionari. Perquè l'alternativa a la pròpia identitat és assumir un significat de galdosa perspectiva. I no parlo metafòricament, ara: si mires el santificat diccionari de la *Real Academia Española* de la llengua (l'ens que s'autodefineix d'aquella manera tan d'anunci de sabó per a la roba: "*limpia, fija y da esplendor*") hi trobaràs una sorpresa. Perquè allà, "Alicante" és –atenció, dos punts– "*m. zool. Víbora muy venenosa, de hocico remangado que se cría en España*"!

De fet, no és la primera vegada que mirar què hi diuen els veïns ajuda a desemboirar l'enteniment. Això de la serpeta "*remangada*", per exemple, ho explicava un alacantí retornat a la ciutat després d'anys de córrer món. Marià Sánchez Soler (un periodista de cap a peus que ha escrit llibres gruixuts sobre les bandes feixistes, la trama financera de la família Franco i demés) parlava castellà, de jovenet, quan va fer cap a Madrid, a estudiar ("un castellà carregat de valencianismes, imagine: incompreensible per a ells", recorda). I va ser allà, precisament, on va començar a descobrir-se la ubicació: al col·legi major on s'havia d'instal·lar, de seguida van saber en quin grup col·locar-lo: "Van posar-me amb els *polacos*", relata aquest home esprimatxat, i el mostatxo li vibra, perquè riu: "Jo pensava que vivia al '*sureste*', en una ciutat espanyola, i a Madrid m'ho van aclarir totalment: de colp, allà vaig ser foraster". I es va apuntar als cursos Carles Salvador, a aprendre català per correspondència.

[requadre]-----

Carles Salvador(València 1897 - 1955) fou poeta, escriptor i gramàtic i un dels impulsors de la normalització ortogràfica al País Valencià, bo i seguint el que havia establert Pompeu Fabra. L'any 1951 fundà, a Lo Rat Penat, els cursos de Llengua i Literatura Valenciana, que van ser clau per a la València de l'època. L'any 1975, el Secretariat de l'Idioma, precedent d'Acció Cultural del País Valencià, posà el seu nom als cursos de formació lingüística que, encara avui, continuen funcionant a la ciutat de València.

Dues coses, arran d'aquest escrit i sucós comentari: d'entrada, comprendre la història del tio Canya, que potser hauràs cantat o sentit cantar més o menys abrandadament en alguna ocasió: el personatge –que ja forma part de la nostra mitologia, i possiblement seu a taula amb el timbaler del Bruc, en Joan de l'Ós o l'Anna Mimiopis– se'l van inventar la gent d'Al Tall i en van fer música, però és un reflex exactíssim del que ha passat –i passa– especialment a la part més meridional del país. La cançó parla de les burles i la negació que va patir la llengua i la gent que la parlava, de la deserció de part

d'una generació –no pas tothom ni tampoc a tot arreu, ull: sol ser cosa de les grans ciutats més que no pas de viles i poblius, més de València que no de Gandia– i, sobretot, de la recuperació, determinada i amb un saludable toc de xuleria, que exerceixen els anomenats “besnéts del tio Canya”.

Quan passegis per Alacant, així doncs, i si és que et costa de trobar-hi indicis de batec lingüístic –de vegades és que no sabem com mirar, val a dir–, potser et farà bé de recordar l'exclamació d'Enric Valor, escriptor de Castalla, compilador precís de la nostra rondallística, patriota elegant de barret i somriure amablement seductor: “Jo he vist Alacant parlar tota català! Tota català!”.

La situació actual, en aquesta ciutat ferida, ben poca relació té amb el record de l'escriptor, que hi va viure abans de la Guerra del 36; ni amb la resistència explícita a la imposició del castellà que va mostrar Alacant al segle XVIII –no oblidis que va ser ciutat Maulet, cosa que no poden dir Cervera, Peníscola o Manlleu, posem per cas i de memòria– i contra la qual els espanyols van haver d'establir tot un seguit de multes, ja que els alacantins es negaven a complir les disposicions de Carles III contra el català. No oblidis, de fet, que no va ser fins a mitjan segle XIX, que les classes benestants van adoptar la llengua veïna: talment mones d'imitació, van encetar un procés que, gradualment i inexorablement, havia de seguir la resta de la població (és allò tan suat i tan efectiu de percebre el canvi idiomàtic com un símbol d'ascendir en l'escala social). Només hi faltava el tall violent de la derrota de 1939, la persecució, els assassinats, la por incrustada al moll dels ossos. El moment és terrible i de gràfica constatació: fins i tot hi va haver famílies que parlaven en llengües diferents als fills, segons haguessin nascut abans o després de la guerra!

Fa temps, vaig llegir en alguna banda un testimoni sincer i esgarrifós: me'l vaig anotar en un paperet i l'he trobat, com per casualitat, damunt la taula: “...I jo, als meus fills... quin pecat tan gran! Els he parlat en castellà”.

Bé: ja ho sabem, que les llengües no són pas eternes; que no han existit de sempre i no hi seran pas per a sempre més –com tota cosa humana, val a dir, llevat d'una entitat que anomenen Espanya i que, si has anat a escola i t'han pogut ensenyar tot allò de l'Espanya prehistòrica i l'Espanya ibera i l'Espanya musulmana i l'Espanya peti qui peti recordaràs que ja escampava essències en èpoques remotíssimes i que té tots els números per eternitzar-se en l'univers–. Fins i tot som conscients que no deixa de ser una notícia relativament rutinària, des del punt de vista de la història de la humanitat, el fet que una llengua es deixi definitivament de parlar perquè ha estat substituïda per una altra, en una determinada zona geogràfica més o menys extensa, més o menys assolellada. Una altra cosa ben diferent és si prenem el punt de vista dels parlants d'aquesta llengua: aleshores és qüestió de saber si estan disposats a deixar-s'ho perdre.

O si resulta que els importa.

En fi.

Hi ha una altra qüestió, encara, que quedava pendent d'anotar, a partir del comentari d'en Marià Sánchez: "Jo pensava que vivia al '*sureste*', en una ciutat espanyola...", havia dit. I és que no podem parlar d'Alacant sense anomenar la llorda expressió: el *sureste*, que té el seu "isme" corresponent; que s'entesta a convertir Alacant i la seva influència en tètrica perifèria deslligada del món i anclada a Madrid; que juga impúdicament amb la sensació de distància que hi continua havent entre Alacant i València, València i Alacant, amb aquest viure d'esquena i mig ignorar-se amb desdeny ("Però Alacant queda tan lluny! Queda tan lluny, ai!, fins i tot de Sueca!"), s'exclamava Fuster en tractar el tema); que esperona el xovinisme suïcida a base de cops de pit i *alicantinismo* inflammat; que malda per unir Alacant i els seus voltants amb Múrcia, Albacete, Almeria i tota la pesca, bo i separant-lo de la resta del País Valencià i, amb ell, de la nació sencera; i al qual importa un rave que això vagi, precisament, contracorrent dels fluxos naturals de l'economia de la zona, que continua mirant al nord, en ruta cap a València i Tarragona i Barcelona i Europa en general (i per molt d'esforç desvertebrador que hi hagi per fabricar artificialment d'altres connexions, la realitat és tossuda i, ara per ara si més no, xifres canten: Alacant exporta cap al septentrió i res no se li ha perdut, a Albacete –com a pràcticament ningú, d'altra banda, i amb perdó).

Tot amb tot, i conscients potser els seus pensants –algun bé n'hi devia haver– que Alacant és la clau de tantes coses –o, com a mínim, de l'estructuració del seu *hinterland* primer–, Franco va explotar a desdir la cosa sudestista: i es van crear, convenientment, una *Caja de Ahorros del Sureste*, un *Diario del Sureste* propietat de l'Església, una revista *Sureste*, "exposicions bibliogràfiques sobre el '*Sureste*', jocs esportius", enuncia Marià Sánchez, "del '*Sureste*', l'orfeó infantil del *Sureste* Stella Maris, una *Constructora Benéfica del Sureste de España*, un *Instituto Musical del Sureste*, i fins i tot es va fer una *Asamblea de Poetas y Escritores del Sureste Español*", tot amb moltes majúscules, a l'estil castellà.

Tant d'entossudiment bé ha de deixar senyal. Sobretot, perquè actua en el magma d'un provincianisme sempre bategant i disposat amb ridícul fervor a qualsevol mostra de xovinisme irrellevant.

"Ens les vam copiar de València, però no li ho digues a ningú. La paraula prohibida és 'falles': en pronunciar-la, pots ser blanc d'una lapidació tipus *La vida de Brian*". El meu amic, en Quim, riu amb la sorna que caracteritza la gent intel·ligent d'aquest sud afuat. Ell viu i estima la festa del solstici com viu i estima la seva ciutat; però no s'hi està: fa molts anys que va pujar a estudiar a Barcelona i la seva amplitud li va agradar. D'allà són la dona i els fills, i difícilment se'n mourà. Però torna, perquè li és precís, cada cert temps. Sobretot arran d'estiu. Per Fogueres.

Ja és curiós, que, amb tot el menysteniment que li dedica –i que en rep–, Alacant hagi anat a buscar-se la festa definitiva, precisament, a València. Però és així. Per burxadora que sigui la cosa, és així. I prou que ho sap tothom, d'altra banda, i prou que arrufarà el nas o canviarà de tema o deixarà anar un estirabot o detallarà vehementment les diferències que pla s'hi poden trobar, qualsevol alacantí a qui se t'acudeixi de plantejar tímidament la qüestió, probablement. Si no és que se'n fum i prou i buf: i què, que les copiéssim?

És veritat: i què?

Diu que va ser l'any 1929, que es van voler transformar en ninots cremables, i a imatge dels monuments de València, les fogueres que, per tradició, es feien a la ciutat la nit de sant Joan: un al·licient per al turisme amb aires d'incipiència, és clar. Però això, tot sol, no explica l'èxit: l'important, segurament, és la connexió amb una tradició que perdurava, malgrat les sempre diverses prohibicions que hi van provar d'establir les instàncies oficials, al llarg del temps: fogueres i pólvora i mar per homenatjar el sol arran de solstici, per garantir bonastrugança i salut, per curar les berrugues, propiciar amor o el que convingui. I una mena de ninots estrafets, plens de serradura, que la gent penjava dels balcons o col·locava estratègicament a les cantonades, i que també tenien el comentari sarcàstic ben dedicat, ja fos a algun veí o, directament –i això sempre ens agrada–, a l'autoritat, van esdevenir precedent d'aparent naturalitat dels monuments posteriors.

A partir de l'any 1929, i de l'èxit que va tenir la iniciativa –més o menys copiada, més o menys reinventada, deixem-ho estar– de la burgesia comercial, la cosa va anar creixent: una comissió gestora –perquè no hi hagués excessos que poguessin ser titllats de desagradables pels manaires, possiblement–; les fogueres infantils; les barraques que acompanyen el ninot –mena de petit envelat on la gent del barri organitza els seus xeflis i saraus i que amb el temps ha esdevingut una tanca estrident que converteix els carrers en búnquers antipàtics i posa els festers dins de les gàbies–; l'elecció de la inefable damisella de torn com a “reina de la festa”, que passegen amunt i avall amb pompa, que aquí anomenen “Bellea” i que, com passa amb les pobres falleres, vesteixen amb una recreació coenta d'una imaginària tradició local, inventada –i amb això queda tot dit– l'any 1940 (per a sort de tots, d'un temps ençà el trellat va retornant i les indumentàries perden brillantina i guanyen autenticitat, que ja és tot un què).

Quan arribo a Alacant, ja hi ha les figures plantades, així que s'imposa, d'entrada, un ràpid cop d'ull als colors i les formes característics: aquí no hi ha, i s'agraeix, l'epidèmia de recargolament abarrocat que se sol premiar a València: Alacant tendeix a l'abstracció, s'estilitza i esprimatxa fins el paroxisme. Millor. Molt millor. Hi ha una foguera feta tota d'ulls anguniosos, un immens cavall de reminiscències iberes, la bella composició de Carolines Altes (en el nostre recorregut foguerer, optem per elles, incondicionalment: al remat al

concurs queden terceres, crec: la classificació és injusta, però no trobo on reclamar), la digna proposta de Sèneca-Autobusos (no és que el filòsof tingui res a veure amb el transport: els noms de carrer confegeixen unions estrafolàries), que cremarà amb la Flama del Canigó... Malgrat el desgavell generalitzat de carrers i barraques –només li faltava el campí qui pugui de l'autocomposició urbana, a la ciutat desguitarrada, reina indiscutible de les parets mitgeres que ensenya impúdicament les vergonyes de la definitiva falta de planificació!–, el dia és clar, l'estiu es pronuncia i fa de molt bon passejar. No ens n'estem. La canalla demana llepolies, els pares pateixen de sordesa i els carrers cada vegada són més plens.

—D'aquí a tres dies fa una pudor de pixats que només desitges que vinga una gota freda i s'ho enduga tot! —l'amic és implacable. Ell s'ho coneix: segur que té raó. De moment, hi ha firaires que amaren els carrers de totes les fortors del món, especialment la d'oli massa cuit i tornat a coure mil vegades amb patates i xoriço i botifarra de ceba i cansalada que ara diu que en diuen bèicon i el que vulgui la concurrència i el seu colesterol indomable, insaciable i en expansió. D'aquí a tres dies, efectivament... d'aquí a tres dies no m'ho vull ni imaginar.

Falten cosa de deu minuts per a les dues, per a la preceptiva mascletada, i a la plaça dels Estels la gent s'hi agombola amb alegria i viseres de paper, gelats i ventalls i el que trobis a mà per combatre aquesta enganxifor de conglomerat humà en ple mes de juny sudista. Sempre m'ha fet gràcia, la plaça: li trobo un aire com de començament de segle XX, de tipografia de les avantguardes i dames avançades que encenen cigarretes i riuen tirant tot el cap enrere amb aire deseixit i lleument seductor. La plaça és bonica, tot i que en realitat sigui una d'aquelles circumval·lacions per a cotxes que només et deixen seure –i encara– en una perifèria escassa. La plaça és bonica i, malgrat totes les evocacions que t'imaginis, amaga una història molt trista; la més trista.

Els amics m'ensenyen la casa: és un edifici marró, amb una mena de cupuletes al capdamunt. L'any 1977 estava en obres. Un dels seus maons va anar a parar a la mà de l'assassí, un individu de *Fuerza Nueva* (aquell partit feixista espanyol del tardofranquisme que en el seu moment va tenir cosa d'un milió de vots a l'estat) que vivia a la casa del costat. I, des de la finestra, el va llançar contra els joves que enganxaven cartells quadrats, a la plaça. Era el 6 d'octubre del 1977 i Miquel Grau, militant del Moviment Comunista del País Valencià, queia mortalment ferit a la plaça dels Estels. Deu dies després, la senyera que cobria el taüt, les 20.000 persones que s'aplegaren a Alacant per acomiadar i homenatjar i recordar Miquel Grau per sempre més es van considerar intolerables pels comandaments civils o uniformats, que van irrompre a la comitiva fúnebre transmutats en policia armada i van impedir que continués la marxa.

Miquel Grau ja no és ací, canta Al Tall –novament Al Tall– en un *a capella* que et nua

la gola,

quan avui tots l'esperàvem. I continua:

Per guanyar la llibertat

quants germans tenen de caure?

Jo vaig sentir aquesta cançó per primera vegada en directe a la plaça de bous de València, un 25 d'Abril, i no vaig ser l'única a mossegar-me els llavis i plorar de pura ràbia i de tristesa. Quinze anys després d'haver-la feta, Al Tall cantava novament "A Miquel Grau" en homenatge: l'any 1993, un altre energumen de braç alçat havia assassinat amb idèntica impunitat Guillem Agulló i Salvador, jove independentista de Burjassot (Horta) que perdia una vida de divuit anys intensos a mans d'un titella ensinistrat en la barbàrie. Després d'un procediment judicial sinistre –convenientment amanit amb una campanya de premsa igualment facinerosa– durant el qual semblava que el culpable fos el mort, i els assassins – els que van agafar el Guillem i mentre un l'aguanta l'altre li pega fins que arriba aquell, un tal Cuevas, i li clava el punyal al cor–, víctimes atemorides, els criminals van continuar tan lliures com ho havien estat fins aleshores.

Aquell 25 d'Abril a la plaça de bous de València deu haver quedat gravat en la memòria de molta, molta gent. I és important: milers de persones dempeus, aplaudint amb ràbia i amb una emoció punyent els pares de Guillem Agulló, Carme i Guillem, abraçats tots dos, íntegres, serens i emocionats també, sense dir res, fent vibrar el país sencer amb la mirada.

Per sempre més.

I de sobte jo, que pensava tot això i algunes altres coses des de la plaça dels Estels, d'on he de treure el somriure que li dec, a aquest nap-buf que m'estira la samarreta, que és la filla dels amics i que diu que vol que la pugui a collibè, que els petards li fan por però que ha de veure el fum i els coets i tot el que hi haurà?

El trobo, com les corrandes, a la butxaca, ben lligat amb un fil. I me'l poso, evidentment, perquè si la vida és una cosa tan cafre, la canalla no n'ha de fer res, ara per ara. Res: atenció, que comencen els coets! Tanqueu els ulls i no us tapeu les orelles! Tapeu-vos les orelles i obriu els ulls! És igual! Sentiu la terra com tremola i retruny tota, sí! Visca la terra!

Després de dinar no em preguntis què ni a on i d'esbandir les idees en cervesa fresca i bunyols de bacallà, decidim d'estar-nos palplantats a veure-les passar. Literalment, vull dir. Durant hores, passaran. Hores i hores i hores. Ben mirat, no sé a què treu cap la dèria per les desfilades, però gairebé diries que en aquesta part del país no hi ha festa si hom no pot vestir-se de qualsevol cosa, agafar una banda, desfilat i deixar-se mirar. I aquí, a Alacant, resulta que toootes les comissions foguereres, amb la seva musiqueta, passaran avui hores caminant, pausadament, per la ciutat. No hi ha gegants ni

saltimbanquis ni res que faci espectacle: només és desfilars, somriure, saludar de tant en tant. Diu que és tan divertit.

Al cap de ben poca estona, decidim unànimement d'anar a fer un volt pel barri. Feia mil anys que no hi venia, al casc antic, i ben bé sembla que tot continuï igual: tanques i carrers alçats i passarel·les perfectes per a l'ensopegada, solars plens d'enderrocs, bastides que tallen el pas, cases buides:

—Jo crec que quan tenia quinze anys les obres ja hi eren —comenta en Quim, i alça una cella—: Aquestes o unes altres, però ja hi eren.

És cert, al remat, que Alacant sembla una ciutat tota ella provisional. Desesperadament provisional, potser. En transformació implacable, sense petjades. Marià Sánchez ha descrit amb dents serrades "els efectes demolidors del picot" en una Alacant on "la casa natal al carrer de l'Horta convertida en un solar on aparquen els cotxes i les rates" esdevé paradigma del conjunt. En les seves anades i tornades de Madrid, on va treballar tants anys, copsava com ningú la velocitat de les demolicions: "Mirava i no m'ho podia creure: què està passant aquí? Fins que em vaig adonar que si algú haguera de fer un recorregut sobre el que va ser la meua vida, no trobaria cap lloc on posar una plaqueta. Ha anat desapareixent tot. Tot: la meua memòria pràcticament no existeix". I escriu: "On abans hi hagué la font, hospitalària i fèrria, ara s'alça un fanal ronyós. La bella façana de la farmàcia Soler, modernista i policromada, jau coberta per pasquins, cartells esquinçats, fotos brutes de cantants coents i anuncis de discoteques".

I no és gens innocent, aquest sistemàtic esborrar les petjades. Es volen deixar morir els barris tradicionals (Sant Antoni, Sant Gabriel, l'emblemàtic Raval Roig —antic barri de pescadors immers ara en un sinistre procés de degradació i de substitució poblacional, convertit com l'han en segona residència per a famílies madrilenques amb pocs recursos econòmics) i se'ls estafa en caricatura, les cases s'estandaritzen i, als carrers, els posen noms de referències explícites: Calderón, Navas o coses com ara "Teniente Álvarez Soto" — un militar franquista, especifica una plaqueta desvergonyida.

El nomenclàtor oficial escamoteja, significativament, un lloc digne per als referents que vinculen la ciutat amb la resta del país i l'ofereix a qualsevol ridícul personatge, uniforme o fet d'armes que la historiografia a sou estatal s'hagi encarregat de ben glorificar. I és que si el relat històric mai no és innocent, en aquesta disputada ciutat de la frontera pot esdevenir pervers. Vegem, si no, quin és l'espai, quin el record que li serveix al nom que li donà data de naixement: Jaume II, el rei del trellat i la mà ferma que la mitologia nacional ha deixat incomprendible entre bambalines, l'artífex de la incorporació d'aquesta plaça ("la clau del regne", en van dir poc després) a la corona catalanoaragonesa hi és gairebé una aparició.

En David Garrido, que és historiador, i periodista, alacantí, home de còrpora

important i conversa divertida que fita el món i l'analitza talment un d'aquells ducs d'ulls brillants esguarda la nit dalt d'una branca, s'ha dedicat infatigablement a estudiar i explicar coses com ara els temps en què Múrcia fou catalana o la figura d'aquest altre Jaume que dèiem, nét del primer i que ben podríem anomenar "El Consolidador".

Catalana, sí, ja ho has llegit bé: Múrcia fou catalana. Si camines aquelles terres, frontera enllà, encara hi trobaràs rastres toponímics (des de la "loma del Garrofero" o "los Esculls" a "Tallante" i el magnífic "Bolete") o, fins i tot, en una zona d'administració murciana molt propera a la frontera oficial –el Carxe–, un nucli important de gent que hi parla igual que tu, en cas que tinguis per costum d'utilitzar, convenientment modernitzada, la llengua d'Ausiàs Marc.

Va, et copiaré un tros d'un dels llibres d'en Garrido, aviam si desperta golafreia lectora: "*E con la dita ciutat [Múrcia] hac presa, poblà-la tota de catalans, e així mateix Oriola e Elx, e Alacant e Guardamar, Cartagènia e los altres llocs; sí que siats certs que tots aquells qui en la dita ciutat de Múrcia e en los davant dits llocs [són], són vers catalans e parlen de bell catalanesc del món, e són tots bons d'armes e de bons fets.*" Aquesta és la visió que Ramon Muntaner ofereix de les terres conquerides per Jaume I; unes terres, repoblades per gent catalana, que el rei Jaume I, sempre tan galant i esplèndid, donà, sense cap compensació, al seu gendre castellà, qui mai li ho agrai de forma substancial, limitant-se a admetre, només, algunes petites correccions a la frontera comuna".

La veritat és que, mirada apressadament, la candidesa del Conqueridor amb la gent castellana exaspera: el 1244, per exemple, amb el Tractat d'Almistrà, havia hipotecat temporalment la futura expansió de la corona cap al sud, bo i cedint terres conquerides i fixant la frontera amb Castella en allò que posteriorment s'ha anomenat la "línia Biar-Busot" i que, des de la població de l'Alt Vinalopó (Biar, no cal que miris el mapa, ara) arribava a l'actual Vila Joiosa (Marina Alta) i el Campello (a l'Alacantí). Al Camp de Mirra (també a l'Alt Vinalopó) hi fan, cada any, una representació de l'esdeveniment (que s'acaba, dit sigui de passada, amb espectacular desplegament d'immensa quatribarrada): la gent del poble, vestida convenientment segons els cànons medievals, escenifiquen les negociacions amb l'enviat de Castella (l'infant Alfons, que després van anomenar "el Savi", casat amb una filla del rei català) i, com sol passar en aquests casos, per trobar el desllorigador de l'afer, *cherchez la femme*: encara que en Jaume estigui cabrejat amb els castellans per l'incompliment d'acords previs, i encara també que sigui més fort i que el treguin de polleguera els fums dels mesetaris, cedeix a la súplica de la reina Violant, que no vol guerra amb el marit de la filla. Suposo que és una manera de fer entenedor l'altrament incompreensible pacte de marres.. de mirres... d'Almistrà.

Val a dir, a més, que aquesta línia imaginària, que amb prou feines trigaria cinquanta anys a quedar esborrada, ha estat profusament utilitzada per a subratllar la pretesa

diferència: “els alacantins”, es lamenta Marià Sànchez, “hem viscut per a molts sota la sospita de no ser massa valencians, de ser immigrants perpetus en terra de conquesta, en una terra de frontera cedida des de Jaume I. Ai Déu! El pes de la història ens ha fet com som, una mica ‘especials’”.

Total: que per un seguit d'incompliments d'aquells que els castellans saben fer amb els acords presos, o simplement perquè considerava que hi tenia dret i s'ho va fer venir bé amb la legalitat, en Jaume II es va deixar estar de romanços i, ajudat per la gent amb què l'avi havia repoblat aquelles terres, va tornar a conquerir el que tan poca-soltament s'havia cedit abans. I el 22 d'abril de 1296, al davant de les seves hosts, guanyava el castell de santa Bàrbara i, amb ell, la ciutat d'Alacant.

El castell, al cim del Benacantil, és tot un símbol. O, més que la construcció mateixa, alterada pels anys i les batalles i el mal gust militar, la muntanya que el sosté amb pètria estoïcitat. O, encara més exactament, el perfil que se li dibuixa a l'aresta del llom: és “la cara del moro”. L'havia vista dibuixada i fotografiada del dret i de l'inrevés, havia sentit les explicacions entusiastes d'uns quants alacantins feliços d'oferir al visitant curiositats i boniqueses: confesso que mai no hi havia vist gaire res més que un vague perfil canviant a cada moviment de pupil·la. Però ja ho va dir algú, que de vegades, per veure-hi, només cal saber mirar. O trobar l'angle adequat. Jo hi vaig ensopegar de casualitat: pujant per la part antiga de l'urbs, des de la plaça porticada de l'ajuntament cap al Benacantil, enfilant el carrer de la Llotja de Cavallers i assaborint balconades immenses de ferro forjat al XVIII i acarasant lleument la pedra bruta i fosca de centúries o descobrint, de sobte, algun toc de modernisme discret, superant les bastides d'algun edifici en obres perpètuas, més enllà de l'església de santa Maria i del carrer de Barceló –que diu que era un mariner de Palma que va combatre els pirates argelins–, en un moment donat, trobes el carrer de Viriat, que són unes escales. Potser tindràs la sort que el ritme de les obres hagi respectat encara la casa de l'arbre: és un edifici estret com un fil i amb les finestres cegues de maons que creix i es perpetua des de les fulles afuades que li neixen de la pedra, al tercer pis. Just al seu davant, a l'altra cantonada del carreriu-escala, s'alça un edifici ja restaurat que no et sabria descriure (recte, correcte, arrebossat potser amb cert aire displicent davant el company de carrer, orb i estrofolari). En tot cas: que si alces la mirada hi trobaràs, finalment, la famosa cara del moro, lleugerament inclinada al cel, amb l'ull cansat, potser de calamitats, amb cert toc de tristesa o melangia o determinació o qui sap com descriure l'expressió imaginada en perfil de muntanya.

En baixar, anem a parar a la plaça de l'Ajuntament (que és un edifici d'un barroc al qual se li agraeix discreció), tota porticada amb columnes de mena diversa. S'hi està bé, per al granisat. I són fantàstiques, les senyores equilibristes, fent tentines des de dalt de tot dels seus talons d'agulla i preparant pètals i arròs (envasat, t'ho juro: talment acabat de

sortir de la lleixa del súper) per a la parelleta que en qualsevol moment provocarà gran cridòria; i fent tot això, a més, mentre batallen èpicament amb una ventada del dimoni que amenaça hores de perruqueria i faldilles de gasa i pameles (pameles!) i aquella mena de xals o com se diguin que ara es veu que cal dur als casaments com a complement dels hòrrids vestits de fantasia que finalment hi ha excusa per lluir. Com a Falcon Crest. És la mitja d'alguna hora: sona el carilló: "a-la-llum-de-les-fo-gue-res...". Ja tenim el quadre complet.

(del llibre 'Vine al sud! Guia lúdica del País Valencià' de Núria Cadenes (Ed. Columna, 2008)